

Uniwersytet Opolski. Wydział Nauk Społecznych

ARKADIUSZ ŻUKIEWICZ

azukiewicz@uni.opole.pl

*Ethos i tożsamość służby
a bezpieczeństwo pracowników służb społecznych*

Ethos and Identity of the Service and the Security of Workers of Social Services

STRESZCZENIE

Bezpieczeństwo pracowników służb społecznych jest jedną z najważniejszych kwestii warunkujących jakość usług systemu pomocy i integracji społecznej, należy bowiem do katalogu podstawowych potrzeb człowieka. W sferze zawodowej pełni również funkcję regulatora relacji interpersonalnych, ponieważ określa relacje społeczne typu pracownik służby społecznej – użytkownik (odbiorca świadczeń i usług systemu pomocy i integracji społecznej). Ethos i tożsamość służby społecznej należą do tzw. grupy niewidzialnych instrumentów warunkujących bezpieczeństwo tej grupy zawodowej. W tych rozważaniach pełnią one dodatkowo rolę narzędzi analizy, która nawiązuje do czynnikowej teorii bezpieczeństwa pracowników służb społecznych.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo; ethos; tożsamość służby społecznej; pedagogika społeczna; Helena Radlińska

WPROWADZENIE

Zagadnienia związane z problematyką służb społecznych dają autorom liczne możliwości zarówno w zakresie wyboru szczegółowego przedmiotu analizy, jak i perspektywy, z jakiej ów przedmiot będzie rozpatrywany. W celu uniknięcia napięć poznawczych warto na wstępie dookreślić podstawowe kwestie teoretyczne, intencje towarzyszące włączeniu się w określony dyskurs, a także metodologiczny punkt odniesień do przedmiotu analizy. Względy redakcyjne przemawiają za syntezą wypowiedzi, ale konieczne zdaje się również zachowanie odpowiedniej proporcji między wymogiem formalnym a merytoryczną

stroną zamierzonego artykułu. Będzie on stanowił jeden z komponentów całości poświęconej zagadnieniom bezpieczeństwa aktorów sceny wyznaczonej ramami służby społecznej. Istotne jest, aby głos ten wpisywał się w wielość spojrzeń na zagadnienie, które pozostaje w ścisłym związku z kwestiami codziennej służby podejmowanej przez reprezentantów systemu pomocy i integracji społecznej. Działają oni w instytucjach oraz organizacjach¹ zorientowanych na realizację zadań, których jakość jest warunkowana nie tylko odpowiednimi umiejętnościami czy wiedzą, ale przede wszystkim kompetencjami oraz postawami społecznymi. Określają one bowiem istotę relacji kształtujących się w przestrzeni służby społecznej. Chodzi tu o relacje występujące zarówno pomiędzy profesjonalistami współdziałalności społecznej, jak i ich partnerami – użytkownikami określonych świadczeń i usług.

Głównym filarem teoretycznym rozpatrywanych tu zagadnień jest teoria służby społecznej, którą budowała H. Radlińska na gruncie polskiej pedagogiki społecznej (Radlińska 1935, s. 63 i n.; Radlińska 1961, s. 305 i n.). To odniesienie wyznacza również dyscyplinarną perspektywę nawiązującą do punktu widzenia pedagogiki społecznej. W centrum zainteresowania tej nauki jest człowiek oraz jego relacje ze środowiskiem życia (Radlińska 1961, s. 360 i n.). W niniejszym opracowaniu sferę podmiotową analizy stanowi grupa pracowników służb społecznych, natomiast przedmiotem są relacje czynnikowe (ethos i tożsamość służby społecznej) warunkujące bezpieczeństwo pełnienia służby adresowanej do osób, rodzin, grup społecznych, społeczności lokalnych, a także całych społeczeństw.

Główną intencją inspirującą udział w niniejszym projekcie wydawniczym jest próba wzbogacenia perspektywy bezpieczeństwa służby społecznej wybranej grupy zawodowej o komponenty związane z tożsamością i ethosem owej służby. Zagadnienie to może być postrzegane jako odległe, a nawet bez związku z istotą bezpieczeństwa pracowników służb społecznych. Jednakże w całościowym ujęciu, nawiązującym do czynnikowej teorii bezpieczeństwa (Żukiewicz 2016, s. 35 i n.), jest ona determinowana zarówno misją, jak i celami, które w sensie ontologicznym warunkuje ethos i tożsamość. Są to bowiem desygnaty, których status zdaje się być niepodważalny. W ujęciu humanistycznym, a szczególnie w personalistycznym podejściu do relacji międzyludzkich, można z łatwo-

¹ Podział na instytucje i organizacje oznacza w tym rozważaniu, że uwzględnia się całość podmiotów działających w systemie pomocy i integracji społecznej. Są to zatem instytucje tworzone w ramach jednostek administracyjnych (centralnych i lokalnych) oraz organizacje, które tworzą tzw. pozarządowy sektor – niejednokrotnie określane mianem trzeciego sektora. W jego zakresie wyróżnia się różnorodne typy organizacji, ale szczegółowa analiza tego typu kwestii nie jest przedmiotem niniejszego opracowania. Szerzej o idei oraz rozwoju trzeciego sektora piszą autorzy tekstów zamieszczanych w kwartalniku ukazującym się w Polsce od 2004 r., publikowanym przez Instytut Spraw Publicznych – „Trzeci Sektor”.

ścią dostrzec istotne byty niematerialne warunkujące bezpieczeństwo służby społecznej. Określają je wartości, sprawności moralne, klimat społeczny i zawodowy, prestiż oraz identyfikacja ze społeczną racją celu i istnienia służby społecznej. Można to podejście kontrastować z materialistycznym ujęciem wpisującym się w dialektykę opartą na pozytywistycznych modelach ujmowania świata ludzkiego. Jednakże celem tego rozważania nie jest konfrontacja odmiennych stanowisk, lecz prezentacja i próba dookreślenia wybranej drogi ujęcia analizowanego zagadnienia².

Ostatnie, ale równie ważne, wyjaśnienie dotyczy kwestii metodologicznej. Wiąże się w szczególności z wybranym narzędziem analizy, które oparto na wskaźnikach eksponowanych w tytule niniejszego artykułu. W szczególności chodzi tu o zastosowanie narzędzia analizy czynnikowej, nawiązującego do ontologicznego modelu postrzegania bytów warunkujących istotę poddawanych analizie zjawisk, stanów czy procesów zachodzących (występujących) w określonych wycinkach eksplorowanej rzeczywistości. Fundamentem tego modelu są trzy zasadnicze racje, które w ujęciu arystotelesowskim odwołują się do racji celu, racji przyczyny oraz racji istnienia. Odniesienie do czynnikowej teorii bezpieczeństwa pracowników służb społecznych uzasadnia w konsekwencji wybór ethosu oraz tożsamości służby społecznej, które stanowią szczegółowe narzędzia analizy zagadnienia bezpieczeństwa tej grupy zawodowej. Zgodnie z istotą zastosowanego narzędzia analiza ta wpisuje się w szerszym wymiarze w ontologiczną przestrzeń dociekań, których przedmiotem jest bezpieczeństwo. Niniejsze opracowanie będzie jednak ograniczone do komponentu określanego kategorią morale zawodowego pracowników służb społecznych. Wpisuje się ona w szerszą strukturę czynników osobowych przedmiotowej teorii (Żukiewicz 2016, s. 42). Morale zawodowe jest osią, na której opiera się konstrukcja narzędzia analizy bazującej na dwu wybranych desygnatach służby społecznej. Owe desygnaty określają z jednej strony ethos, z drugiej zaś tożsamość owej służby. Można łączyć tę konstrukcję ze społeczno-pedagogiczną koncepcją środowiska niewidzialnego (Radlińska 1935, s. 29 i n.), którą dookreślają niematerialne byty relacyjne pozostające w związku z podmiotem i przedmiotem metafizycznej sfery ludzkiego istnienia.

W podsumowaniu części wprowadzającej do przedmiotowej analizy koniecznej jest uzupełnienie, że zastosowany w tytule artykułu spójnik „a” nie nawiązuje do pozytywistycznej koncepcji postrzegania rzeczywistości służby społecznej. Jest on jedynie wyrazem dostrzeganej antagonizacji sfery niematerialnych i materialnych (materiałowych) czynników warunkujących przestrzeń bezpieczeństwa różnorodnych grup zawodowych. Stanowi tym samym zachętę do refleksyjnej-

² Czyniona w tym miejscu uwaga jest próbą wyjścia naprzeciw potencjalnym próbom odczytania tekstu według swoistej matrycy budowanej na relatywnych czy konfrontacyjnych modelach analizy tekstu naukowego. Doświadczenia uwag recenzyjnych skłaniają do zamieszczenia tej uwagi z nadzieją na klarowność przesłania i podejścia do analizy przedmiotu.

go uczestnictwa w dialogu poświęconym niezmiernie ważnej kwestii – bezpieczeństwa przedstawicieli służb społecznych, medycznych czy oświatowych. Zdaje się, że zagadnienie to jest niewystarczająco eksponowane tak w przestrzeni naukowej, jak i praktycznej. Kwestie bezpieczeństwa powracają za sprawą mediów w cyklu falowym przy okazji nieszczęść z udziałem przedstawicieli tych grup zawodowych. Są oni w znacznym stopniu pozbawieni ochrony, a równocześnie są narażeni na różnorodne formy ryzyk i zagrożeń. Stąd całościowe ujmowanie zagadnień, łączące zarówno sferę materialnego, jak i niematerialnego wyposażenia pracowników działających w przestrzeniach życia ludzkiego, zdaje się być kolejnym ważnym obszarem analizy, badań i pracy teoretycznej.

ETHOS I TOŻSAMOŚĆ SŁUŻBY SPOŁECZNEJ

Poprzedzając relacyjną analizę określonych bytów, konieczne jest zakreślenie ontologicznej ich istoty. Nie chodzi tu o filozoficzny traktat o ontologii określonych bytów, gdyż nie miejsce tu na tego typu dzieło³. Ważne jest jednak przyjęcie zakresu pojęciowego kluczowych kategorii, które są w tym rozważaniu ujęte jako byty realne, relacyjne i dokonujące się poprzez relację ze służbą społeczną.

Bezprzymiotnikowa forma kategorii *ethos* wiąże się z określoną orientacją kulturową wyznaczaną odpowiednim stylem życia społecznego. *Ethos* jest ściśle powiązany z wartościami hierarchizowanymi według przyjętej w danej zbiorowości rangi (wagi). Wynikają one z artykułowanych werbalnie (słowo pisane lub mówione) bądź niewerbalnych (gesty, symbole itp.) wzorów zachowań opartych na aksjologicznym fundamencie danej społeczności. *Ethos* odnosi się do określonych grup, poczynając od rodziny, grupy społecznej, społeczności lokalnej, po narody i społeczeństwa (por. Ossowska 1973, s. 7; Okoń 2007, s. 203; Wesoły 2016, s. 84 i n.). W ujęciu służby społecznej można mówić o tych desygnatach opisywanego bytu, które konstytuują jego przymiotnikowy wymiar. Zaliczyć tu należy zarówno wartości, jak i powinności oraz sprawności, które stanowią istotę służby społecznej. Równolegle w obszar cech określających *ethos* przedmiotowej służby wpisują się wzorce zachowań zinterioryzowanych przez reprezentantów tej grupy zawodowej. Należą tu w szczególności zasady i normy etyczne postępowania przedstawicieli służb społecznych (Radlińska 1935, s. 67 i n.; Radliń-

³ Uwaga ta nie oznacza bynajmniej, jakoby traktat taki nie był zasadny z punktu filozoficznego poznania takich bytów, jak *ethos* czy tożsamość. Można tu jednak zgłosić zaproszenie dla ontologów, by w naukowym rozważaniu podjęli trud tego typu analiz. Dla nauk szczegółowych będzie to z pewnością wartościowe i ułatwi tworzenie siatki pojęciowej niezbędnej w dyskursie akademickim. Wszak nauki „wyzwolone” mają swe źródło w filozofii, więc nie ma tu absolutnie sprzeczności interesów dyscyplinarnych. Zachodzi wręcz relacja symbiozy, która może wprowadzać kulturę dialogu akademickiego na coraz wyższe poziomy jakości merytorycznej i formalnej.

ska 1961, s. 331 i n., s. 354–356; Witkowska 1928, s. 2 i n.; por. DuBois, Miley, 2014, s. 5–6). Dla przykładu można wskazać te wartości, powinności, sprawności, zasady czy normy, które w codzienności służby społecznej stanowią o jej istocie. Zalicza się tu prawdę, dobro, godność, szacunek dla osoby ludzkiej, wolność, pomocniczość, solidarność, tolerancję, sprawiedliwość społeczną, uczciwość, rzetelność, sumienność, roztropność, refleksyjność oraz inne, które są niewidzialnym wyposażeniem każdego reprezentanta służby społecznej. Zakres i poziom tego wyposażenia jest każdorazowo zindywidualizowany. Wynika on z osobowości pracownika, procesów jego socjalizacji, wychowania i edukacji (włącznie z etapem przygotowania do służby społecznej i jej doskonaleniem), a także doświadczeń życiowych (w tym zawodowych), które towarzyszą codzienności podejmowanych wyzwań. Można w dużym uproszczeniu przyjąć, że ethos służby społecznej to wielowymiarowy zespół czynników, które w istotny sposób warunkują jakość działalności pracowników sektora pomocy i integracji społecznej.

Obok ethosu pojawia się druga kluczowa kategoria stanowiąca szczególnie element przedmiotowej analizy – tożsamość służby społecznej. Tożsamość w czystej (bezzprzymiotnikowej) postaci oznacza w najprostszym rozumieniu: identyczność, podobność do czegoś innego (Okoń 2007, s. 430). W sensie społecznym, a o taki sens tu chodzi, tożsamość jest kategorią określającą sposób ludzkiego postrzegania i rozumienia siebie samych. Określa ona tym samym wagę spraw, znaczenie procesów i zjawisk występujących w przestrzeniach rzeczywistości życia społecznego. Odwołując się do stanowisk socjologicznych, można przyjąć, że tożsamość każdego człowieka kształtuje się w toku socjalizacji. Jest zatem wynikiem ciągłych interakcji, w których znaczenia nabierają zdarzenia i czyny przeszłe, akcje i działania w teraźniejszości oraz ideały, cele czy plany określające przyszłość każdego człowieka. Na gruncie socjologicznym wyróżnia się zasadniczo tożsamość społeczną i tożsamość jednostkową, czyli osobistą (Giddens 2010, s. 51–53; Goffman 2005, s. 32 i n., 147 i n.). Każda z nich ma inny charakter i odnosi się do odrębnych zagadnień. Społeczna tożsamość określa podobieństwa względem Innych, zaś osobista tożsamość charakteryzuje nasze indywiduum.

Przechodząc na grunt pedagogiki społecznej, można zauważyć, że ekspozycja odrębności względem Innych sprawia, iż fenomen osoby i jej niepowtarzalność konstytuują naszą wolność i samodzielność. Integracja tożsamości społecznej i jednostkowej sprawia, że człowiek staje się Podmiotem zdolnym do współdziałania z Innymi. O ile w podmiotowym ujęciu można mówić o tożsamości będącej wypadkową podobieństw i odrębności człowieka względem Innych, o tyle w przedmiotowym znaczeniu tożsamość nabiera charakteru przymiotnikowego. Jednym z licznych przykładów tego typu tożsamości jest kategoria tożsamości służby społecznej. Istota tego bytu pozostaje w relacji do osoby działającej w przestrzeniach owej służby oraz współdziałania z Innymi aktorami tej samej

sceny. Relacyjność bytu zapewnia mu zatem istnienie, a zarazem urealniam (urzeczywistniam) ideę bytu niematerialnego i zarazem realnego.

Podobnie jest w odniesieniu do przymiotnikowej kategorii ethosu służby społecznej. Warto i w tym przypadku wskazać desygnaty, które określają istotę bytu, jakim jest tożsamość służby społecznej. Jest to byt zależny, realny i relacyjny. Jego istnienie warunkują relacje urzeczywistniające się w działalności służb społecznych. Konceptualizując społeczno-pedagogiczny model tożsamości służby społecznej, dobrze jest odwołać się do ujęcia, jakim posługiwała się H. Radlińska – twórczyni polskiej pedagogiki społecznej. W licznych rozprawach autorka ta stosowała narzędzie temporalnych przestrzeni⁴, wśród których przeszłość, terażniejszość i przyszłość konstituowały istotę ciągłości ludzkiego istnienia, działalności (aktywności) i rozwoju (Radlińska 1964, s. 331 i n.). Bazując na tym uniwersalnym narzędziu, można zaproponować kategorię tożsamości służby społecznej, którą fundują dziedzictwo przeszłości, dorobek terażniejszości i ideały przyszłości.

Tak pojmowana tożsamość przedmiotowej służby jest warunkowana historią działalności społecznej podejmowanej przez poprzedników, pionierów i protagonistów służby społecznej. Dziedzictwo służby zakreśla ten fragment jej tożsamości, który pozwala rozpatrywać terażniejszość i przyszłość w związku z osiągnięciami minionych pokoleń i generacji reprezentantów służb społecznych. Aktualny wymiar owej służby jest z kolei określany bieżącym stanem działań, dorobku teoretycznego, metodycznego oraz badawczego. Procesy dokonujące się w terażniejszości prowadzą zaś do antycypacji przyszłości (w jej krótszych i dłuższych prognozach). Są tym samym warunkowane przyjmowanymi celami i zadaniami, które służą osiągnięciu określonych stanów (rezultatów) zakładanych (przewidywanych) w toku planowania. Dokonujące się tą drogą zmiany rzeczywistości życia codziennego są efektem działalności społecznej, która z założenia ma prowadzić do rozwoju społecznego. Podnoszenie jakości życia ludzkiego, przebudowa warunków codziennej egzystencji osób, rodzin, grup społecznych, społeczności lokalnych czy całych społeczeństw – to jeden z kluczowych desygnatów określających rację istnienia oraz rację celu służby społecznej. Wpisuje się tym samym w sferę tożsamości owej służby, która wiąże się z odkrywaniem, wzmacnianiem, aktywizowaniem i angażowaniem sił ludzkich (społecznych) w procesach przebudowy rzeczywistości życia gromadnego (Radlińska 1961, s. 376 i n.). Przywo-

⁴ Helena Radlińska była historykiem społecznym. W jej całościowym podejściu do rzeczywistości życia ludzkiego/społecznego zarówno przeszłość, jak i przyszłość spletały się w terażniejszości. Wyrażało się to w hasłach społecznego romantyzmu, wśród których „Kochajmy przeszłość, pracujemy dla przyszłości” oddaje istotę ujmowania spraw ludzkich. Ta perspektywa wzmacniała się w toku studiów historycznych podjętych w 1906 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim i towarzyszyła H. Radlińskiej w dalszej działalności naukowej oraz praktyce społeczno-pedagogicznej (Żukiewicz 2013, s. 52 i n.).

lane desygnaty określają opisywany tu byt – tożsamość służby społecznej – który jest jednym z istotnych czynników warunkujących bezpieczeństwo pracowników służb społecznych.

BEZPIECZEŃSTWO A ETHOS I TOŻSAMOŚĆ SŁUŻBY SPOŁECZNEJ – ZAMIAST ZAKOŃCZENIA

Sięgając do istoty bezpieczeństwa jako niekwestionowanej potrzeby warunkującej większość wymiarów życia każdego człowieka, można postawić zasadnicze pytanie o jego źródła. W kontekście prowadzonych tu rozważań konieczne staje się dookreślenie pytania o związki bezpieczeństwa pracowników służb społecznych z ethosem i tożsamością służby społecznej. Już w toku ontologicznego szkicu obu bytów uwidoczniły się relacyjne związki ethosu służby społecznej oraz tożsamości owej służby z innymi bytami wpisującymi się w przestrzeń służby społecznej. Niematerialny wymiar obu bytów stanowi swoisty klucz do zrozumienia istoty związków łączących ethos i tożsamość służby społecznej z bezpieczeństwem tej grupy zawodowej. Stanowią one bowiem swoiste niewidzialne wyposażenie, z którym pracownicy służb społecznych wkraczają w relacje nawiązywane z partnerami oraz użytkownikami systemu pomocy i integracji społecznej. Można porównać to do wyposażenia, jakim jest wiedza niezbędna w realizacji poszczególnych zadań operacyjnych. Jest to również niematerialny, ale jakże istotny, komponent wyposażenia każdego specjalisty, bez którego żadne działania nie miałyby charakteru profesjonalnego.

Bezpieczeństwo pracowników służb społecznych należy do grupy determinantów, które w istotny sposób warunkują poziom oraz jakość oferowanych świadczeń i usług systemu pomocy i integracji społecznej. Pełni ono funkcję regulatora relacji interpersonalnych typu pracownik służby społecznej – partner współdziałania – użytkownik. Sięgając do istoty związków zachodzących między ethosem i tożsamością służby społecznej a bezpieczeństwem pracowników służb społecznych, można dostrzec, że ich relacyjny charakter skutkuje w praktyce służby społecznej wzajemnym oddziaływaniem. Ethos i tożsamość służby należą bowiem do tzw. grupy niewidzialnych instrumentów warunkujących bezpieczeństwo tej grupy zawodowej. Z kolei zakres i poziom bezpieczeństwa decyduje o sile ethosu i tożsamości każdego z przedstawicieli omawianej grupy zawodowej. Są bowiem wypadkową licznych determinantów, wśród których bezpieczeństwo wpisuje się w katalog potrzeb, wartości, zasad, a także stanowi o subiektywnym poczuciu bezpieczeństwa pracownika służby społecznej. Dla lepszego zrozumienia relacyjnych związków eksponowanych tu bytów można by przywołać liczne przykłady zdarzeń z praktyki codziennej służby społecznej. Oddaliby one istotę relacji i znaczenia dla bezpieczeństwa takich składników niematerialnego wyposażenia instrumentalnego pracowników służb społecznych, jak

ethos służby, tożsamość owej służby oraz wiedza i inne. Opis tego typu obrazowały sytuacje, w których jakość relacji opartych na ethosie służby, siła związków interpersonalnych fundowanych na tożsamości służby społecznej decydowały o bezpieczeństwie pracowników, którzy służąc społecznie w środowiskach ryzyka, określali normy relacji bezpośrednich opartych na szacunku do osoby, godności czy uznaniu dla symbolicznej instytucji służby społecznej, której tożsamość i ethos zobowiązują do respektu.

Egzemplifikacje zarysowanych powyżej sytuacji wyłaniają się z biografii wieloletnich działaczy społecznych, są także udziałem przeżyć i doświadczeń podopiecznych, którzy będąc „na skraju”, przyjmowali pomoc i wsparcie profesjonalistów w służbach, kanałach i innych miejscach, które funkcjonariusze służb „siłowych” omijali w trakcie rutynowych patroli. Kreślenie tych doświadczeń i ich naukowa analiza może wpisywać się w projekty badawcze, których efektem będzie tworzenie modelowych propozycji dla praktyki kształtowania przestrzeni służby społecznej opartej nie tylko na odpowiednich umiejętnościach, kompetencjach czy wiedzy, ale także na bezpieczeństwie, godności i innych filarach, nierzadko umykających z pola widzenia naukowców, polityków bądź organizatorów systemu pomocy i integracji społecznej.

BIBLIOGRAFIA

- DuBois B.L., Miley K.K. (2014), *Social Work. An Empowering Profession*, New York: Pearson.
- Giddens A. (2010), *Socjologia*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Goffman E. (2005), *Piętno. Rozważania o zranionej tożsamości*, Gdańsk: GWP.
- Okoń W. (2007), *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Ossowska M. (1973), *Ethos rycerski i jego odmiany*, Warszawa: PWN.
- Radlińska H. (1935), *Stosunek wychowawcy do środowiska społecznego. Szkice z pedagogiki społecznej*, Warszawa: Nasza Księgarnia.
- Radlińska H. (1961), *Pedagogika społeczna*, Wrocław: Ossolineum.
- Radlińska H. (1964), *Z dziejów pracy społecznej i oświatowej*, Wrocław: Ossolineum.
- Wesoły M.A. (2016), *Ethos w filozofii helleńskiej*, „Ethos”, nr 2.
- Witkowska H. (1928), *Przysposobienie do służby społecznej. Referat na Zjazd Polskich Pracowników Społecznych w Warszawie (15.IV.1928)*, Warszawa: SG DWZSS.
- Żukiewicz A. (2013), *Profesor Helena Radlińska w służbie ludziom. Obraz teoretyka, badacza, nauczyciela oraz działacza społecznego*, [w:] A. Kotlarska-Michalska (red.), *Kobiety w pracy społecznej*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Żukiewicz A. (2016), *Bezpieczeństwo pracowników służb społecznych*, „Praca Socjalna”, nr 2.

SUMMARY

The security of workers of social services is one of the most important issues determining the quality of services provided by the social assistance and integration system. It belongs to the catalog of basic human needs. Additionally, in the professional sphere, it serves as a regulator of interpersonal relations. It identifies social relationships of the type of social worker – the user (recipient of benefits and services of social assistance and integration). The ethos and identity of the social service belong to the so-called group of invisible instruments. They condition the safety of this professional group. In this regard, they also serve as an analytical tool that refers to the factorial theory of the security of workers of social services.

Keywords: security; ethos; identity of social service; social pedagogy; Helena Radlińska

